

Als een jonge haan kon miauwen: een vroege passie voor talen ontwikkelen

Christiane Perregaux belicht een internationaal project dat de interesse in taaldiversiteit moet stimuleren bij eentalige kinderen.

Kinderen van over de hele wereld komen alsmaar vaker in contact met verschillende talen. Sommige kinderen horen bij hun ouders thuis twee talen; andere hebben een oppas die een vreemde taal spreekt; nog andere leren thuis één taal en een andere in de kleuterschool. Bepaalde kinderen spreken van thuis uit aan twee talen, terwijl anderen pas later een tweede taal aanleren.

In het eerste geval zal het kind beslissen om de taal van de context in een conversatie, over te nemen. Het beseft daarbij dat mama en papa niet verwachten dat ze in dezelfde taal aangesproken worden. Beetje bij beetje gaan de talen aparte eenheden vormen in de gedachten van het kind. Toch is het nog altijd mogelijk dat woorden van de ene taal, plots in de andere opduiken. In het vakjargon heet dit een 'wisselcode'. Dit komt gewoon omdat sommige woorden makkelijker uit te spreken zijn, of omdat een kind er meer betekenis aan hecht.

In het tweede geval leert het kind een nieuwe taal door de link te leggen met zijn moedertaal. De eerste taal moet hij daarom zo goed mogelijk beheersen. Bovendien moet hij die ook in verschillende omstandigheden kunnen gebruiken, zodat hij de verschillende vormen van de taal herkent. (hoe spreek ik tegen volwassenen en tegen andere kinderen, hoe

Cock-a-doodle-doo! zegt de Engelse haan,
Miao, miao! zegt de Italiaanse kat,
Kikiriki! kraait de Albanese haan
Miaou! krijsen de Arabische en Franse katten.

vertel ik een verhaal of zeg ik een gedichtje op enz...) Voorzieningen voor jonge kinderen en kleuterscholen beschouwen de eerste taal van een kind vaker als een hindernis, dan als een hulp bij het aanleren van de omgevingstaal. Daartegenover groeien heel wat kinderen op in een eentalige omgeving, die hen geen kansen biedt om een interesse in talen te ontwikkelen.

Eveil aux langues

Naar aanleiding van deze discussie zijn er heel wat studies en projecten opgestart in Europa en Quebec. Zij willen kinderen aan zo veel mogelijk talen blootstellen. De initiatieven – genaamd *Eveil aux langues* (Interesse in talen aanwakkeren) en *Education et Ouverture aux Langues à L'école* (Vorming en in contact komen met talen op school) bij de Franstaligen en *Begegnung mit Sprachen* in Duitsland – motiveren kinderen om op jonge leeftijd, een positieve houding aan te nemen tegenover taalonderwijs en anderstalige mensen. Bovendien moeten ze die interesse ook aanhouden tijdens hun verdere schoolcarrière. De activiteiten voor Franstalige kinderen tussen vier en twaalf jaar willen de interesse in talen bij kinderen aanwakkeren. Het is een onderwerp dat net zo boeiend

kan zijn als de dinosaurussen.

Een aantal activiteiten gaat over het ontdekken en benutten van veeltaligheid bij een groep kinderen. Voor oudere leerlingen is dat het appartementsblok, de flat of de omgeving waar ze wonen. Laten we even terugkeren naar het voorbeeld aan het begin van dit artikel: de geluiden die dieren maken, en hoe ze klinken in verschillende landen. De meeste kinderen stellen zich er aanvankelijk geen vragen bij. Dat doen ze pas als ze wat ouder worden: zijn dieren echt meertalig? Waarom maken ze niet allemaal hetzelfde geluid? Klanknabootsingen zijn een soort tussenoplossing. Enerzijds heb je een taalkundige term voor een object, dat niet meteen in verband staat met het object zelf: waarom noemen we een tafel een tafel, en een pijp een pijp? Anderzijds heb je interpretatie die afhangt van wat je in werkelijkheid hoort. We horen een 'soort' van klank in het geluid dat dieren maken. Die vertalen we in taalklanken die eigen zijn aan een bepaalde taal.

Een ander voorbeeld: kinderen gaan op zoek naar de oorsprong van bepaalde leenwoorden. Bij de term chocolade (*Schokolade*, *Chocolat*, *Chocolata*) kunnen ze vaststellen dat het woord al een lange weg heeft

afgelegd, van de Nahuatl-taal in Latijns-Amerika, via de Spaanse kolonies, tot bij ons. Als we het zo bekijken wordt duidelijk dat talen geen afgesloten geheel vormen achter

andere schrijfpatronen, zoals het Arabische of Cyrillische alfabet of Chinese ideogrammen. We zouden ze moeten aanmoedigen om even na te denken over hun eigennamen en hoe ze

die ze thuis gebruiken. Deze talen worden ook erkend in de kinderopvang en op school.

Veeltaligheid is vandaag de norm.

Deze benaderingen sluiten allemaal aan bij eenzelfde visie: dat een eentaligheid vandaag niet echt meer bij deze wereld aansluit. De gedachte dat mensen alleen maar een taal kunnen kennen als ze die perfect spreken en schrijven (wat in werkelijkheid bijna onmogelijk is), brengt diegenen in diskrediet die verschillende talen gedeeltelijk kennen. Dit kan in de gesproken en/of geschreven vorm zijn. Deze vaardigheden moeten erkend en ontwikkeld worden binnen gezinnen en onder tweetalige en meertalige kinderen. Zo kunnen we hun vaardigheden versterken in plaats van ze te negeren.

De tijden zijn veranderd. Tweetaligheid gold jarenlang als één van de cruciale oorzaken voor een vertraagde taalverwerving en leerproblemen bij kinderen van migrantengezinnen. Maar nu krijgt het gegeven stilaan meer erkenning. Onderzoek heeft uitgewezen dat het aanleren van een tweede taal niet ten koste van de eerste gaat. De tweede taal daarentegen bouwt verder op de eerste, en versterkt die, op voorwaarde dat de verwerving in optimale omstandigheden plaatsvindt.

Nadenken over talen en taalonderwijs vanuit een meertalig perspectief betekent: de nadruk leggen op bestaande vaardigheden en op 'wat er al is', in plaats van op wat er nog niet is. Dit is een heuse verandering in het denkpatroon. We kunnen vreemde talen en tweetalige boeken toevoegen op de planken van openbare bibliotheken, bibliotheken in voorzieningen voor jonge kinderen en scholen, als inspiratiebron voor gezinnen. Maar het is minstens even belangrijk dat we allemaal onze attitude tegenover talen, herbekijken.

een ingebeelde muur. Het zijn levende dingen die permanent veranderen. Ze getuigen over het bestaan van mensen in tijden van oorlog en vrede.

We kunnen dezelfde ontdekkingen doen bij woorden die via de ene taal in de andere terecht komen en omgekeerd. Een goed voorbeeld is Broeder Jacob, een liedje dat in vele talen gezongen wordt. Kinderen die het lied niet in hun moedertaal aanleren, zullen er klanken in aantreffen die ze helemaal niet kennen. Dat geldt voor de naam, Jacob, en voor het geluid dat de klokken maken. In het Nederlands is dit *Bim bam bom*, in het Engels *Ding dang dong*, in het Duits en Albanees *Bim bam bum* en in het Portugees *Dlim, dlim, dlão*. Kinderen kunnen ook in aanraking komen met

in verschillende talen klinken. Is er bijvoorbeeld een verschil tussen Julie en Julia, of tussen Fernando en Ferdinand?

De vele activiteiten in deze context (we gaven er maar een paar mee) bieden eentalige en meertalige kinderen handvatten om andere talen spelenderwijs en via onderwijs te verkennen. Tweetalige en veeltalige kinderen krijgen zo een impuls om hun taalvaardigheid aan te scherpen. Ze zullen aanvoelen dat hun vrienden en de volwassenen waar ze ontzag voor hebben, interesse hebben in de talen

Christiane Perregaux (christiane.perregaux@pse.unige.ch) is professor Pedagogische Wetenschappen aan de universiteit van Genève.